

УДК 811.161.3'42(043.3)

В. П. Дзігадзюк

Кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры замежных моў і методыкі выкладання замежных моў, УА “Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна”, г. Мазыр, Рэспубліка Беларусь

МАДАЛЬНА МАРКІРАВАНАЯ ПРАСПЕКЦЫЯ Ў БЕЛАРУСКАЙ МАСТАЦКАЙ ПРОЗЕ

У артыкуле на матэрыяле мастацкіх твораў беларускіх пісьменнікаў даследуецца тэкставая катэгорыя праспекцыі: вызначаецца структурная арганізацыя праспектыўных частак, паказваюцца логіка-семантычныя адносіны паміж праспектыўнымі кампанентамі, выяўляюцца і сістэматызуюцца мадальна-сэнсавыя значэнні праспектыўных структур – неабходнасці, намеру, пажадання, меркавання, магчымасці.

Ключавыя словы: катэгорыя праспекцыі, мадальна-сэнсавыя значэнні, праспектыўна абумоўленыя кампаненты, праспектыўныя адносіны, мастацкі тэкст.

Уводзіны

У сучаснай лінгвістыцы і літаратуразнаўстве катэгорыя праспекцыі як адзін з ключавых аспектаў часовай мадальнасці прыцягвае ўсё большую ўвагу даследчыкаў. Праспекцыя, якая абазначае арыентацыю на будучыню, прадбачанне падзей і станаў, аказвае значны ўплыў на разуменне сэнсу і інтэрпрэтацыю мастацкага тэксту. Яна дазваляе аўтару ствараць пэўныя чаканні ў чытача, фарміраваць яго эмацыянальны стан і кіраваць ходам успрымання сюжэта.

У мастацкім творы праспекцыя рэалізуецца праз разнастайныя моўныя сродкі, уключаючы формы будучага часу, мадальныя словы і канструкцыі, лексіку з семантыкай чакання і прадбачання, а таксама праз выкарыстанне пэўных стылістычных прыёмаў. Асабліваці функцыянавання катэгорыі праспекцыі ў значнай ступені залежаць ад жанрава-стылявой прыналежнасці твора, ідыястылю пісьменніка і яго светапогляду.

Пытанні, звязаныя з катэгорыяй праспекцыі, цікавілі лінгвістаў і літаратуразнаўцаў на працягу доўгага часу. У беларускай і замежнай навуцы даследаванні праспекцыі праводзіліся ў розных аспектах: ад граматычнага аналізу форм будучага часу да вывучэння ролі праспектыўных значэнняў у стварэнні мастацкага эфекту.

Значны ўклад у вывучэнне катэгорыі часу і мадальнасці ўнесла Н. У. Брускова. У даследаваннях аўтара аналізуюцца асабліваці маркіроўкі катэгорыі праспекцыі на аснове праекцыі на план будучага і тых падзей, якія адбудуцца. Асабліва ўвага надаецца сэнсавай асіміляцыі, якая транспануе часавыя формы абвяснага ладу ў часавую прастору, якая адбудзецца [1].

Катэгорыя праспекцыі ў аспекце суб'ектыўнай і аб'ектыўнай мадальнасці даследавалася ў працах К. В. Ліфанцэвай. Яна разглядае праспектыўныя звышфразавыя адзінкі як мадальна-маркіраваныя і нерэальныя адносна нейкіх падзей, фактаў, якія мелі месца быць або з'яўляюцца ірэальнымі [2].

Праблемы выражэння будучыні ў мове вывучаліся В. В. Давыдавай. Даследчыца сцвярджае, што мадальнае значэнне гіпатэтычнасці больш выражана ў мове персанажаў, чым у словах аўтара, і звязвае гэта з тым, што аўтар валодае далейшай інфармацыяй, а выказванні персанажаў характарызуюцца значэннем прадбачання, меркавання, разважання і іншы раз нават не пацвярджаюцца падзеямі сюжэта [3].

На думку Н. А. Слюсаравай, усе падзеі і з'явы ў будучым успрымаюцца суб'ектыўна: як нешта, што адначасова існуе незалежна і абумоўлена поглядам моўцы, яго жаданнямі і меркаваннямі [4]. Гэта разуменне пераклікаецца з распаўсюджанай думкай пра абстрактнасць будучага, якое цесна пераплецена з мадальнымі значэннямі: неабходнасцю, магчымасцю, прагназаваннем.

Некаторыя даследчыкі адрозніваюць праспекцыю ад паняцця *праспектыўнасці*, якое кваліфікуецца як граматычнае праяўленне будучага ў адносінах да мінулага і маркіруецца адзінкамі, што выражаюць “будучае ў мінулым” і звязаны з мадальным значэннем гіпатэтычнасці. Такім чынам, праспектыўнасць даследчыкі вызначаюць як граматычную з'яву, якая не можа разглядацца на ўзроўні тэксту, бо граматычны час не супадае з мастацкім [5; 6].

Пытанне функцыянальнай ролі катэгорыі праспекцыі ў прозе даследчыца І. В. Малафеева разглядала з пункту гледжання яе маркіроўкі сюжэта і сувязі з тэкставай катэгорыяй мадальнасці.

Даследаваліся мадальная і сюжэтная функцыі і вылучаныя значэнні: праспекцыя тэмы, фармальна-інфармацыйная праспекцыя, праспекцыя развіцця дзеяння, развязкі, адмоўя, праспекцыя меркавання, эмацыянальна-змястоўнай ацэнкі якіх-небудзь падзей і інш. [7].

У беларускім мовазнаўстве, нягледзячы на наяўнасць пэўных даследаванняў, катэгорыя праспекцыі яшчэ не атрымала дастаткова комплекснага асвятлення. Такія працы, як даследаванні Ж. Я. Белакурскай і М. І. Кірушкінай, прысвечаны часавому кантынууму, закранаюць толькі асобныя аспекты гэтай катэгорыі ў мастацкім тэксце. Дадзеная праца накіравана на запаўненне гэтага прабелу і ўносіць пэўны ўклад у вывучэнне праблемы праспекцыі ў беларускім мастацкім тэксце.

Аktуальнасць дадзенага даследавання абумоўлена неабходнасцю далейшага вывучэння катэгорыі праспекцыі ў мастацкім дыскурсе, яе ролі ў стварэнні мастацкага вобраза і ўзаемадзеяння з чытачом. Мэта даследавання ў артыкуле – вызначыць і сістэматызаваць дыяпазон мадальна-сэнсавых значэнняў праспектыўных частак у мастацкім тэксце.

Метады і метадалогія даследавання

Асновай для вызначэння і апісання тыпаў і відаў праспекцыі служаць структурны, функцыянальны і семантычны падыходы ў лінгвістыцы. У межах гэтых падыходаў выкарыстоўваюцца такія метады даследавання, як апісальны, дыстрыбутыўны і метады кампанентнага аналізу.

Вынікі даследавання і іх абмеркаванне

У аснову даследавання пакладзены тэарэтычныя прынцыпы лінгвістыкі тэксту, а не традыцыйныя граматычныя падыходы. У структуры мастацкай катэгорыі праспекцыі вылучаны два асноўныя кампаненты: праспектыўны, які фарміруе чаканне, і постпраспектыўны, які паказвае, як гэтае чаканне рэалізуецца. Суадносіны паміж імі вызначаюцца шляхам аналізу адпаведнасці паміж праспектыўным маркіраваннем і фактычнай рэалізацыяй намеру ў постпраспектыўнай частцы тэксту. Гэтая адпаведнасць можа выяўляцца ў выглядзе тоеснасці, уключэння, перасячэння ці неадпаведнасці. Так, праспекцыя з адносінамі тоеснасці характарызуецца поўнай адпаведнасцю паміж праспектыўнай і постпраспектыўнай часткамі тэксту: *Страху ў вільчыку трэба б як-небудзь залапіць, ля коміна ад самай вясны цячэ, калі дождж, таксама як і ў істочы, што цераз сенцы, пад адным з хатай дахам* [8, с. 119]. <...> *(Яна хвіліну глядзела па-над варотцамі на хату пры добрым, з зашклёнымі бакавінкамі ганку, пад новай саламянай страхой, а ён паказаўся аднекуль збоку ад шмат якіх прыбудовак, хляўкоў, навеяў)* [8, с. 126]. У дадзеным кантэксце гэты тып праспекцыі ілюструецца наступным чынам: фраза “*Страху ... трэба б як-небудзь залапіць...*” (праспектыўная частка) знаходзіць сваё поўнае пацвярджэнне ў апісанні хаты “*пад новай саламянай страхой...*” (постпраспектыўная частка), дзе відавочна, што дах быў адрамантаваны.

Вывучэнне катэгорыі праспекцыі ў мастацкіх творах прадугледжвае аналіз праспектыўных маркераў у выказваннях з мадальным значэннем. Гэта абумоўлена двухкампанентнай структурай праспекцыі ў звышфразавых адзінствах і дыялагічных канструкцыях, а таксама ў прастай і няўласна-простай мове, аўтарскіх разважаннях. Дадзены падыход дазваляе вылучыць і класіфікаваць такія мадальна-сэнсавыя адзінкі праспектыўных канструкцый, як пажаданне, намер, меркаванне, магчымасць, пабуджэнне і неабходнасць з улікам логіка-семантычных адносін паміж тэкстаструктурамі.

Часцей назіраецца мадальна-маркіраваная праспекцыя ў тэкстаструктурах, паміж якімі ўсталяваны адносіны тоеснасці: *Прускаўцы жылі ў прадчуванні, чагосьці чакалі: недзе ў чэрвені пайшлі чуткі, што пан Падгурскі хоча прадаваць зямлю, якую яму нявыгадна было абрабляць, бо цэны на сельгаспрадукты сталі нізкія* [9, с. 6]. <...> (*3-за Буга прыехалі – палякі, патлумачыў Лявон. Падгурскі ім зямлю прадаў. Нашым не хацеў, а ім прадаў*) [9, с. 30]. У гэтым выпадку мадальна-сэнсавая роля праспектыўных структур пераносіць планавання дзеяння ў ірэальную сферу – як *жаданне*, пры гэтым іх пацвярджэнне адбываецца ў рэальным часе.

Праспекцыя можа быць маркіравана мадальна-сэнсавым значэннем намеру і абазначаць мэту дзеяння, якое пры гэтым мае ірэальны характар: – *Вам трэба ў іншы штат. Перакладчык пераклаў. У думках Лявонка ўжо быў гатовы да такога кроку, але... – Перш, чым ехаць, я хацеў бы зарабіць трохі грошай, каб мець на што ехаць, – растлумачыў ён* [10, с. 134]. <...> (*На працу ён пабег з самай раницы. <...> Патрабаваўся работнік на ферму, штат Ілінойс, і абавязкова каб з Расіі. <...> “Ці хутка той Ілінойс?” Бадзёры бег цяжкіка напаяўняў Лявонку прылівам узбуджанаści...*) [10, с. 135, 146]. Пры гэтым праспектыўны план вызначаны ясна і адносіны тоеснасці выразна пацвярджаюцца.

Праспектыўна маркіраваная структура з мадальным значэннем меркавання паказвае на няўпэўненасць персанажа ў праўдзівасці прагнозаў або планаў на будучыню. Постпраспектыўная

частка пацвярджае плануемы дзеянні, утвараючы адносіны тоеснасці паміж імі: *Я звярнуў у вузкі безыменны завулак, на якім некалі хадзіў да ракі. <...> Не, ратунак можа быць толькі ў адным з гэтых дамоў. Але ў якім? <...> Я азірнуўся і... убачыў дом, у які мяне пацягнула нейкае асаблівае чуццё* [11, с. 45]. <...> (*Нам пашанцавала: у дом яны (немцы) больш не вярнуліся*) [11, с. 48].

Вылучаюцца адносіны тоеснасці, якія маркіруюцца значэннем *магчымасці* – ірэальнасць плануемага дзеяння і рэальнасць дзеянняў знаходзяцца ў праспектыўнай і постпраспектыўнай структурах: *Вайсковец ... паведаміў: – Да вас звярот ёсць з Мінска, каб вярталіся. <...> – Можца вяртацца, – паўтарыў вайсковец. – З польскім бокам наладжаны візавы рэжым* [12, с. 595]. <...> (*Нарэшце бежанцы паселі ў вагон і знутры закацілі за сабой цяжкія дзверы*) [12, с. 605]. Ідэнтычным чынам адносіны тоеснасці вызначаюцца значэннем *неабходнасці*: *Не! Трэба дапісаць гэты злашчасны артыкул. Жывіцкі спуціць з мяне тры скуры, калі заўтра не здам* [11, с. 4]. <...> (*Кірыла, мушны з раніцы, вясёлы і лагодны пасля заканчэння свайго артыкула, пачаў хмурнець і злавацца*) [11, с. 6].

Праспекцыя можа выражацца праз мадальнае значэнне *пабуджэння*, якое мае на ўвазе прымус да дзеяння: *– Дык во табе мой прыказ: пойдзем на бульбу. У Выселкі. Ужо ўсіх выгнаў, адны вы з бабай засталіся* [8, с. 46]. <...> (*Але пакуль што ўсё абышлося ладна, немцы ўсе вымеліся, пры кухні застаўся адзін толькі Карла, і ёй загадалі памагаць яму: спярша абіраць бульбу (тры паўнюткія вядры), пасля перамыць два тузіны плоскіх кацялкоў з вечкамі. <...> Знарок не хутка, без жаднай ахвоты яна (Сцепаніда) рабіла ўсё гэта <...>*) [8, с. 48]. У дадзеным выпадку рэалізацыя праспекцыі ажыццяўляецца на аснове адносін тоеснасці імпліцытна: выказванне *Пойдзем на бульбу – загадалі ... абіраць бульбу; яна (Сцепаніда) рабіла ўсё гэта* з’яўляецца сведчаннем таго, што Сцепаніда выканалі загад немцаў.

Адзінкавыя прыклады ў мастацкім тэксце ілюструюць праспекцыю з адносінамі ўключэння, характарызуючыся частковымі суадносінамі паміж намерам ажыццяўлення дзеяння і яго рэалізацыяй. Праспектыўныя (меркаваныя) і постпраспектыўныя (рэалізаваныя) падзеі ўтвараюць адносіны “цэлае – частка”. Выяўлена, што такія праспектыўныя кампаненты могуць быць выражаны праз камунікатыўную функцыю сцвярджэння: *– Перажыта? Не, Мама, усё яшчэ толькі пачынаецца. Усё наперадзе, – як сказана ў Адкрывенні Іаана Багаслова* [12, с. 401]. <...> (*Са Стаўцоўскага пастарунка Марыю Лісак перавезлі ў Баранавіцкую турму. На допытах арыштаваная маўчала, і яе жорстка катавалі. <...> 11 ліпеня 1930 года Марыя Лісак была расстраляна ў Брэсцкай турме*) [12, с. 403]; мадальна-сэнсавае значэнне *неабходнасці*: *“Не, з Грышкам трэба нешта рабіць, каб канчаткова на галаву не сеў...”* [13, с. 222]. <...> (*Не распранаючыся, накіраваўся ў камору, зняў са сцяны стрэльбу ... сціснуў яе ў руках і выйшаў... <...> Хутка адчыніў весніцы, прайшоў вуліцу і павярнуў у двор да Грышкі. <...> Лявон ужо вывёў Грышку з хаты і гнаў далей. <...> – Лявон уздыхнуў, моўчкі павярнуўся і, апусціўшы галаву, з заціснутай у руцэ стрэльбай, нічога не гаворачы, пайшоў дадому*) [13, с. 222].

Між тэкставымі структурамі могуць усталёўвацца адносіны перасячэння. Сутнасць гэтых адносін заключаецца ў тым, што праспектыўна маркіраваная і постпраспектыўная інфармацыя адрозніваюцца адна ад адной, але супадаюць у адным аспекце, “перасякаючыся” ў адной плоскасці. Падзея, на якую ўказвае постпраспектыўны кампанент, стварае новую сюжэтную лінію, што прадугледжвае развіццё новых падзей, якія адрозніваюцца ад першапачаткова запланаваных. Аналіз фактычнага матэрыялу дазволіў вылучыць падобныя праспектыўныя кампаненты, якія маркіраваны мадальна-сэнсавым значэннем *пажадання*: *Захацелася наведаць царкву, – а можа, там дзядзька Васіль сустрэнецца?* [10, с. 185]. <...> (*Паслаў цёплы ліст дадому, паведаміў, што да яго ў Дэтройт прыехаў Цімоша. <...> А вось дзядзьку Васіля пакуль што ніхто з іх не сустрэў. Напісаў пра тое, што быў у царкве*) [10, с. 187]. Адметнасцю падобных канструкцый з’яўляецца тое, што маркіруе праспекцыю менавіта мадальны дзеяслоў *захацелася*, бо інфінітыў *наведаць* не мае тэмпаральнай зместавай нагрукі ў дадзеным кантэксце. Адносіны перасячэння вызначаюцца ў тым, што запланаваны намер праспектыўна маркіраванай часткі *захацелася наведаць царкву; можа, там дзядзька Васіль сустрэнецца* рэалізуецца часткова – *быў у царкве і дзядзьку Васіля ...не сустрэў*.

Нешматлікія прыклады ў мастацкай літаратуры дэманструюць праспектыўную прастору, якая мадальна маркіруецца пэўным значэннем *пабуджэння*: *Звярнулі да Ільі Платонава. <...> – Зярно вязі ў Бузулук, на ссыпной пункт! – загадаў Пяцельнікаў* [12, с. 509]. <...> (*Як толькі звечарэла, Ілья Аляксандравіч паклаў на воз тудоў пад ішэцьдзесят збожжжа і павёз палявою дарогай у бок Бузулука. <...> Ілья Аляксандравіч павярнуў да Самаркі і спыніўся там, дзе бераг быў больш круты. Па аднаму сцягваў мяшкі з воза, развязваў і высыпаў у ваду*) [12, с. 510]. Сэнсавы змест структуры *зярно вязі ў Бузулук, на ссыпной пункт* рэалізуецца часткова – *Ілья Аляксандравіч паклаў на воз ... збожжжа і павёз ... у бок Бузулука і сцягваў мяшкі з воза, развязваў і высыпаў у ваду*, што азначае наступнае: *Ілья Аляксандравіч павёз здаваць збожжжа ў Бузулук, у насыпны пункт, аднак перадумаў і высыпаў яго ў рэчку*.

У мастацкіх творах прасочваюцца адносіны праспектыўнай *неадпаведнасці*, якія характарызуюцца тым, што рэалізацыя меркаваных падзей у будучыні (постпраспектыўных) становіцца немагчымай. Гэта вядзе да сэнсавай разыходнасці паміж асобнымі элементамі твора. Пры такім тыпе адносін праспектыўная форма дыскантынума (парушэнне часовага ці лагічнага парадку) часта выяўляецца ў канструкцыях, якія выражаюць *меркаванне* ці здагадку з дапамогай мадальных сродкаў: *Аляксандр Ільіч на момант затрымаўся на парозе: – Аб адном жалею, баця, што клад Сценькі Разіна не знайшоў. <...> – Вазвращайся паскарэй, сыноч, – заплакала Афанасья, – то, можа, і знойдзем...* [12, с. 360]. *<...> (У Запалоннае дайшла вестка пра смерць Аляксандра Ільіча)* [12, с. 407]. Адсутнасць рэалізацыі праспектыўна маркіраванай падзеі ажыццяўляецца на аснове проціпастаўлення *вазвращайся паскарэй ... то, можа, і знойдзем...* *<...> вестка пра смерць Аляксандра Ільіча.*

Праспектыўная структура можа мець маркіроўку мадальным значэннем *магчымасці*: *Аднойчы, адчуўшы, што ў гаспадара добры настрой, Лявонка набраўся смеласці і звярнуўся да яго напрамую, без падрыхтоўкі: – Дзядзьку Грыцько, – дзядзькам нечакана яго назваў, – ці не маглі б вы хоць крыху даць грошай уярод? [10, с. 170]. <...> (Адказ гаспадара не пакрыўдзіў прускаўца: “Што зробіш, кожны перш думае пра сябе”)* [10, с. 171]; значэннем *неабходнасці*: *Косця, уздыхнуўшы, ціха пастукаў пазногцем аб стол. – Трэба, таварышы, не забываць пра пільнасць у нашых радах. <...> Канспірацыя ёсць канспірацыя!* [13, с. 259] *<...> (Косця ... аднойчы не ўтрымаўся і раскідаў каля Шпронькавай лаўкі пачку прывезеных з Камянка перадвыбарчых улётка. <...> Аднекуль ... выскачылі паліцыянтны і тут жа надзелі на “марыканца” наручнікі)* [13, с. 298]; значэннем *пажадання*: *Ён (Пятрок) ужо адчуваў, што гэта паліцэйская завітанка не так сабе, што тут ёсць пэўная мэта і што зараз нешта праясніцца. “Каб хоць Сцепаніда не сунулася сюды, адвеўшы карову, каб як даць ёй уведаць, што тут за госці”, – ліхаманкава думаў ён, з паспешнай пакарай несучы пачастунак у хату [8, с. 13]. <...> (Каландзёнак выскачыў у сенцы, але хутка вярнуўся. – Баба прыйшла)* [8, с. 13].

Заклучэнне

Вынікі праведзенага даследавання дазваляюць сцвярджаць, што праспекцыя ў мастацкай часовай прасторы рэалізуецца праз сістэму адносін паміж рознымі тэкставымі элементамі. У межах гэтага класа вылучаецца праспекцыя, кампаненты якой звязаны лагічна-семантычнымі адносінамі тоеснасці, уключэння, перасячэння і неадпаведнасці. Для адносін тоеснасці і ўключэння характэрны захаванне стабільнасці сюжэтнай лініі, у той час як адносіны перасячэння і неадпаведнасці, наадварот, спрыяюць яе дынамічнаму развіццю. Даследаванне выявіла мадальную разнастайнасць праспектыўных кампанентаў, якія выражаюцца праз значэнні пажадання, намеру, меркавання, магчымасці, пабуджэння і неабходнасці. У цэлым, катэгорыя праспекцыі з’яўляецца важным аспектам мастацкага тэксту, і яе далейшае вывучэнне адкрывае новыя перспектывы ў разуменні працэсаў тэкстаўтварэння.

СПІС АСНОЎНЫХ КРЫНІЦ

1. Брускова, Н. В. Категории ретроспекции и проспекции в художественном тексте: на материале немецкого языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Брускова Наталья Владимировна ; Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. – М., 1983. – 22 с.
2. Лифантьева, Е. В. Реализация текстовой категории ретроспекции в англоязычном художественном тексте : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Лифантьева Екатерина Викторовна ; Тул. гос. ун-т. – М., 2009. – 17 с.
3. Давыдова, О. В. Художественное время как средство создания виртуальной реальности в литературном дискурсе: на материале немецкого языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Давыдова Ольга Викторовна ; Моск. пед. гос. ун-т. – М., 2003. – 19 с.
4. Аспекты общей и частной лингвистической теории текста / Н. А. Слюсарева, Н. Н. Тропина, А. И. Новиков [и др.] ; редкол.: Н. А. Слюсарева (отв. ред.) [и др.]. – М. : Наука, 1982. – 192 с.
5. Глушкова, Ю. П. Категории проспекции в структуре художественного текста / Ю. П. Глушкова // Актуальные проблемы сопоставительного языкознания и межкультурные коммуникации : материалы науч. конф. : в 2 ч. / Башк. ун-т ; редкол.: Р. З. Мурясов (отв. ред.) [и др.]. – Уфа, 1999. – Ч. 2. – С. 48–49.
6. Сахарова, Н. С. Развитие средств выражения перспективности в английском языке (новоанглийский период) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Сахарова Наталия Сергеевна ; Моск. гос. пед. ин-т. – М., 1988. – 26 с.
7. Малофеева, И. В. Языковые средства категории проспекции: (на материале прозаического художественного текста) / И. В. Малофеева // Семантика и функционирование языковых единиц

в разных типах речи : сб. науч. ст. : в 2 вып. / Яросл. гос. пед. ун-т ; редкол.: С. К. Болотова (отв. ред.), Е. Н. Лагузова, Р. В. Разумов. – Ярославль, 2009. – Вып. 2. – С. 92–102.

8. Быкаў, В. Знак бяды : аповесць / В. Быкаў. – Мн. : Папуры, 2024. – 319 с.

9. Гніламедаў, У. Валашкі на мяжы : раман / У. Гніламедаў. – Мн. : Маст. літ., 2014. – 574 с.

10. Гніламедаў, У. Уліс з Прускі : раман / У. Гніламедаў. – Мн. : Маст. літ., 2006. – 382 с.

11. Шамякін, І. Сэрца на далоні : раман / І. Шамякін. – Мн. : Маст. літ., 2021. – 414 с.

12. Гніламедаў, У. Расія : раман / У. Гніламедаў. – Мн. : Маст. літ., 2007. – 672 с.

13. Гніламедаў, У. Вяртанне : раман / У. Гніламедаў. – Мн. : Маст. літ., 2008. – 429 с.

Паступіў у рэдакцыю 12.09.2025

E-mail: valya.digadyuk@mail.ru

V. P. Digadyuk

A MODALLY MARKED PROSPECTION IN BELARUSIAN LITERARY WORKS

This article examines the textual category of prospection in the literary works of Belarusian writers. It determines the structural organization of prospective elements, identifies the logical and semantic relations between their components, and systematizes their modal and semantic meanings, specifically those of necessity, intention, wish, opinion, and opportunity.

Keywords: category of prospection, modal-semantic meanings, prospectively conditioned components, prospective relations, literary text.